

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. שהניחו ס"ת על מטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה והאידנא ... אפוקי מפקינן אנוחי לא מנחינן.....2
- ב. כי הוה עייל לבית הכסא והוה בעינא מיניה מלתא לא פשיט לן עד דמשי ידיה ומנח תפילין ומברך.....2
- ג. גדול למוד תורה שהלמוד מביא לידי מעשה.....3
- הדרן עלך ארבעה אבות.....4
- א. כיצד הרגל מועדת לשבר בדרך הלוכה הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר.....4
- ב. היתה מבעטת או שהיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושברה את הכלים משלם חצי נזק 4
- ג. דרסה על הכלי ושברתו ונפל על כלי ושברו על הראשון משלם נזק שלם ועל האחרון משלם חצי נזק.....5
- ד. התרנגולין מועדין להלך כדרכן ולשבר היה דליל קשור ברגליו או שהיה מהדס ומשבר את הכלים משלם חצי נזק.....6
- ה. בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובזוג שבצוארה וחמור במשאו משלם נזק שלם 7
- ו. צרורות כי אורחייהו חצי נזק וחזיר שהיה נובר באשפה והתזו והזיק משלם חצי נזק תרנגולין שהיו מפריחין ... ושברו כלים בכנפיהן משלם נזק שלם ברוח שבכנפיהן משלמין חצי נזק.....7
- ז. תרנגולין שהיו מהדסין ע"ג עיסה ועל גבי פירות וטינפו או ניקרו משלם נזק שלם העלו עפר או צרורות משלמין חצי נזק.....8
- ח. ועגלה מושכת בקרון משלם נזק שלם.....8
- ט. תרנגולים שהיו מחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נזק שלם...9
- י. דרסה על כלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר מהו בתר מעיקרא אזלינא 10
- יא. זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור דאמרינן ליה מנא תבירא תבר 10

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

דף יז.

א. שהניחו ס"ת על מטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה והאידנא ... אפוקי מפקינן אנוחי לא מנחינן

כבר התבאר במסכת מועד קטן דף כה. שאין מניחין ס"ת על מיטתו של חכם¹, אפילו הוא אלוף וגאון ויחיד בדור², ודווקא על מטתו אסור אבל לפני מטתו שתעמוד במקום בפני עצמו מותר לגדול הדור.

ובזמננו גם את זה³ אין נוהגים כי אין הדור ראוי לכך בעוה"ר וכ"ש שאין לומר קיים זה מה שכתוב בזה.

אולם אם הנפטר חיבר ספרים, יכולים להניחם על מטתו, שיש בזה כבוד לנפטר. אבל בודאי שחלילה לקוברם יחד עמו⁴. וכן עשו בפטירת המהרש"א, ובפטירת החפץ חיים, ועוד מגדולי הדורות, שהניחו חיבורם על מטתם.

לחכם מחכמי הדורות הללו עושים לו גם מה שלא סבר בחייו אם מה שעושים הוא דבר שאין בו מחלוקת, כגון להוליך עצמותיו לארץ ישראל, אבל אם אמר בפירוש עושים כמו שאמר⁵.

ב. כי הוה עייל לבית הכסא והוה בעינא מיניה מלתא לא פשיט לן עד דמשי ידיה ומנח תפילין ומברך

כבר התבאר במסכת סוכה דף מו: שמי שחליץ את תפיליו לעשות את צרכיו או שחליץ מסיבה אחרת ועשה צרכיו, ואפילו חליץ עלך מנת לעשות צרכיו ולחזור מיד ללבשם, כיון שבעת ההיא לא היה יכול להניח תפילין, א"כ אינו מועיל כלום מה שהיה בדעתו לחזור ולהניחן מיד, ולכן צריך לחזור ולברך

¹ שו"ע ונו"ב יו"ד שנג א

² וכן השיב רב האי גאון כמ"ש הטור בשמו בס"י שד"מ

³ ערוך השולחן שם ב מהטור בשם רב האי גאון

⁴ הוא על פי מה שציוה מהר"י מולכו בצוואתו שנדפסה בסוף ספרו שלחן גבוה (אות יג) שיתנו בידיו את חיבורו שלחן גבוה. ובספר מאיר עיני ישראל (חלק ב' עמוד 22) כתב, שכן עשו בפטירת המהרש"א ובפטירת החפץ חיים. ילקוט יוסף אבלות סימן י אות כא

⁵ ערך לחם שם מתשובת מהרלב"ח ועיין דיון ארוך ומפולפל בענין זה בכתב עת: בית אהרן וישראל מא, תשנ"ב, קמו – קנד; מב, קלז – קנג פסקיהם של גדולי ישראל על העברת גופו המהור של רבי יוחנן מסטאלין – קארלין לארץ הקודש מחבר: הרב אברהם אביש שור

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

על הנחה שנייה, וכן הדין אם תלצן להפיה בהם⁶. וי"א שבבתי כסאות שלנו שאינם רחוקים אם היה בעת התפילה, או דעתו לחזור ללבשם אינו חוזר ומברך⁷.

ואם יצא רק להשתין, אפילו נכנס לבית הכסא, לכו"ע אין מברכיין⁸.

ג. גדול למוד תורה שהלמוד מביא לידי מעשה

כבר התבאר במסכת קידושין דף מ: שאין לך מצוה⁹ בכל המצות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה כנגד כל המצות כולן, שהתלמוד מביא לידי מעשה, לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום.

היה לפניו עשיית מצוה ולימוד תורה אם אפשר למצוה להיעשות על ידי אחרים לא יפסוק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו, דאף על גב דתורה עדיפא אין סברא שתדחה המצוה מכל וכל בשביל התורה, כיון שיכולין להתקיים שתיהן שהרי יכול אחר כך לחזור ללימודו.

ושם בדף לט: בשלשה כתרים נכתרו ישראל¹⁰, בכתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות. כתר כהונה זכה בה אהרן, שנאמר (במדבר כה פסוק יג) וְהִיְתָה לוֹ וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם. כתר מלכות זכה בה דוד, שנאמר (תהלים פט פסוק לו) זָרְעוֹ לְעוֹלָם יִהְיֶה וְכִסְאוֹ כְּשֶׁמֶשׁ נִגְדִי זָרְעוֹ יִהְיֶה לְעוֹלָם וְכִסְאוֹ כְּשֶׁמֶשׁ נִגְדִי. כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל, שנאמר (דברים לג פסוק ד) מוֹרְשָׁה קָהֳלֵת יַעֲקֹב, כל מי שירצה יבא ויטול.

שמא תאמר שאותם הכתרים גדולים מכתר תורה, הרי הוא אומר (משלי ח פסוק טו) בִּי מְלָכִים יְמַלְכוּ, כלומר התורה אומרת אני הוא הממליך את המלכים, וידוע שהממליך את המלך גדול מן המלך, והמלך גדול מן הכהן גדול, הא למדת שכתר תורה גדול מכתר כהונה וכתר מלכות.

⁶ מ"ב או"ח מה מזו וכן להלכה בשו"ע הרב שם ל, וכדעת החי"א ורעק"א וארצה"ח וקישו"ע סי' י' סעי' ט"ו, ושו"ת מהרש"ם ח"ג סי' ר"כ, ועיין שו"ת שבט הלוי ח"ט סי' ג' וכן בשו"ת יבי"א ח"ח סי' ב'.

⁷ פמ"ג א"א סקב"ב ובן איש חי וירא אות י"ג, ועיין בה"ח סקע"ח שפסק ספק ברכות להקל וכן בשו"ת משנה שכיר האו"ח סי' י"ג וי"ד, ובתשובות והנהגות ח"א סי' מ"ג בשם שלחן מלכים נותן עצה שיכוין בעת הברכה שדעתו לפטור בברכה זו עד שיוצא לביהכ"ס, ועיי"ש שסגני שיעשה תנאי פעם אחת לתמיד.

⁸ תשובות והנהגות שם ובשו"ת שבט הלוי שם, כי בבתי כסאות שלנו שהצואה נשמפת מיד אין הכרח שיש איסור ליכנס לשם בתפילין וכל שכן במשתנות

⁹ רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג, שו"ע ונו"כ יו"ד רמו יח

¹⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד רמו יח ובלבוש שם

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

הדרן עלך ארבעה אבות

פרק ב כיצד הרגל

א. כיצד הרגל מועדת לשבר בדרך הלונה הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר

נאמר בפרשת משפטים (שמות כב פסוק ד) **פִּי יִבְעַר אִישׁ שְׂדֵה אוֹ כָּרֶם וְשָׂלַח אֶת בְּעִירוֹ וּבְעַר בְּשֵׂדֵה אֲחֵר מִיֵּטֵב שְׂדֵהוּ וּמִיֵּטֵב כָּרְמוֹ יִשְׁלֹם.**

רגל האמור בתורה¹¹ הוא כשהבהמה הולכת ומזקת בדרך הלונה, והוא דבר שדרכה בכך ואין לה בו הנאה, וכל הדומה לו כגון שהזיקה בגופה דרך הלונה וכיוצא בזה, ה"ז בכלל תולדה דרגל.

ב. היתה מבעטת או שהיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושברה את הכלים משלם חצי נזק

יש שהבהמה מזיקה ברגלה ומשלמת חצי נזק בהמה שבעטה בכלי ושברתו למרות שהוא ברגלה, מכיון שעשתה מעשה שאין דרך מינה לעשות תמיד הרי היא דומה לקרן האמורה בתורה¹², ומשלשמת חצי נזק כדין שור תם

וכבר התבאר במסכת כתובות דף מא: ולעיל דף ג: ולעיל דף טו. שיש ברגל¹³ תולדה אחת שאינה כמוהו, ואיזו זו נזק צרורות, ופירוש צרורות כל מה שמזיק בכחה ולא בגופה נקרא צרורות, ויש לנו בה קבלה הלכה למשה מסיני שאע"ג שדרכה בכך כמו הרגל, אינו משלם אלא חצי נזק¹⁴.

¹¹ שו"ע ונו"כ חו"מ שצ א

¹² שו"ע ונו"כ שם שפמ ה

¹³ שו"ע ונו"כ שם שצ ג

¹⁴ פירוש, אף על פי שהדברים נראים כסותרין זה את זה, שיש לו דין רגל לענין פטור ברשות הרבים ולענין חיוב תשלומין מנכסיו יש לו דין קרן שאינו משלם אלא חצי נזק אף ברשות הניזק, משו"ה כתב דהלכה למשה מסיני כן הוא ואין להרהר אחריה. סמ"ע שם ט

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

כיצד, בהמה שהלכה ברשות הרבים והתיזה ברגליה אבנים או צרורות ושברה כלים, הרי זה תולדה של רגל שדרכה בכך ופטורה ברשות הרבים כמו רגל, ובכל זאת אינה חייבת ברשות הניזק אלא חצי נזק¹⁵, ואותו חצי נזק משלמת מן נכסי הבעלים ובקרקעות מן היפה שבקרקעות¹⁶, ולא מגופה השור כשור תם, שתולדה דרגל הוא, אלא שהלכה למשה מסיני הוא שלא תשלם ברשות הניזק אלא חצי נזק, וכן הדין בכל מה שהוא אורחה ובא ההיזק מכחה ולא מגופה חייבת חצי נזק.

ומכיון שחייב זה הגו חיוב ממון ולא קנס ונזקו הוא דבר מצוי ושכיח דנים אותו בבית הדין גם בימנו, למרות שמשלם פחות ממה שהזיק¹⁷.

איזהו צרורות, כל שלא הזיקה בגופה ממש, אלא בדבר הבא מכחה, כגון צרורות המנתזין מתחת רגליה בשעת הילוכה¹⁸.

אף על פי שצרורות¹⁹ הוא תולדה דרגל ופטור ברה"ר, אם היתה מהלכת ברה"ר והלכו צרורות והזיקו ברשות הניזק²⁰, חייב מדין צרורות.

ג. דרסה על הכלי ושברתו ונפל על כלי ושברו על הראשון

משלם נזק שלם ועל האחרון משלם חצי נזק

דרסה על הכלי ברשות הניזק ושברתו²¹, ונפלו שברים על כלי אחר ושברו, על הראשון חייב מדין רגל, ועל השני מדין צרורות, ויש אומרים ויש אומרים²² שכן הדין אם נפלו שברים מן השני ושברו כלי שלישי.

¹⁵ וקיי"ל דאין העדאה לצרורות, שאף כשהועד אינו משלם אלא חצי נזק, כמבואר בפוסקים שם. ו

¹⁶ סמ"ע שם ה

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם א א

¹⁸ שו"ע שם, אבל אם גלגלה דרך הילוכה, כתב בשו"ע סימן תיא סעיף ד שהוא רגל ולא צרורות. ונראה דכל שזרק אבן דינו כצרורות, כדמוכח מהא דאדי אדויי.

¹⁹ שו"ע ונו"כ שם שבזה הולכים אחר מקום הנזק, ולפי"ז התיזה ברה"י והזיקה ברה"ר פטור, וכ"כ המאירי בהדיא

²⁰ וביש"ש פרק ארבעה אבות סימן ד הסביר החילוק שבין דרסה והתיזה צרורות לבין דרסה על עין ארוך, שבהתיזה צרורות אין זה אורחה כ"כ, ומ"מ לא הוי בכלל קרן לחייבו ברה"ר מאחר שאין לה דעת להתבונן, ולפעמים רגילה להתיז אבנים, משא"כ בדרף ארוך ס"ל להיש"ש שגם אדם פטור, עיין שם.

²¹ שו"ע שם ה, ולפי מה שיתבאר להלן שצרורות שיש להם בעלים חייב בעל הצרורות, צריך לומר ששני הכלים הם של בעלים אחד, או באופן שפטור על נזקי הכלי מדין אש.

²² שו"ע שם בשם יש מי שאומר, והוא כח כחו שכתב הרא"ש דאיפשימא לחיוב, וכתב הגר"א שדעת הרמב"ם אינו כן, אלא הוי ספק, וכן דעת התוס' בדרף כב ע"א ד"ה ור"י. ועי' בערוה"ש. ועי' פתחי חושן חלק ו פרק ג הערה א בנדאי כח כוחו.

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ד. התרנגולין מועדין להלך כדרךן ולשבר היה דליל קשור ברגליו או שהיה מהדס ומשבר את הנלים משלם חצי נזק

תרנגול שהיה חוט או חבל קשור ברגליו ושבר בו כלי דרך הילוכו ה"ז כדין רגל²³, ואם בדרך זריקה שבר ה"ז בדין צרורות²⁴.

לא נאמר דין צרורות לשלם חצי נזק²⁵, אלא בצרורות של הפקר²⁶, או אפילו של בעלים, אלא שהבעלים שמרו באופן שאין לחייבו על נזק הצרורות, אבל אם לא שמרה הבעלים, אף על פי שהזיק ע"י זריקת בעל חי, חייב בעל הצרורות מדין אש שלא שמרו²⁷.

ולפיכך, תרנגול²⁸ שהזיק בחוט של אחרים, אם התרנגול הוא של הפקר, חייב בעל החוט נזק שלם²⁹, ואם יש לו בעלים, אם הזיק דרך גרידה כדין רגל, שניהם משלמים כל אחד חצי נזק³⁰, ואם הזיק בדרך צרורות, בעל התרנגול משלם רביע ובעל החוט ג' חלקים³¹.

וכל זה כשנקשר החוט מאליו ברגלו של התרנגול, אבל אם אדם קשר חוט של אחר, או אפילו לא קשרו, אלא שלקח חוט של אחר והניחו במקום מגולה וע"ז נקשר ברגלו של התרנגול, חייב הוא במקום בעל החוט³².

²³ רמ"א שם י דכל המחובר לגופו כגופו דמי.

²⁴ המאירי כתב בשם הראב"ד שבדרך זריקה חייב חצי נזק מדין קרן ולא מדין צרורות, ובדף יז ע"ב נבי היתה מושכת בקרון נראה שהסכים לדבריו, ונראה שמפרש מושכת בקרון ונתגלגל הקרון שלא מכח משיכת הבהמה, אלא כעין זריקה, וע"ז הקשה מ"ש מדליל שמשלם ח"ג, ותירץ דדליל לאו אורחיה היא והו"ל תולדה דקרן, ובעגלה אורחיה הוא, עיין שם.

²⁵ רמ"א שם

²⁶ קצת צ"ע צרורות הפקר ברשות הניזק היכי משכחת לה, ואף בצרורות ממש נראה דכל המונח ברשותו אינם הפקר, וכ"ש לפי מ"ש הרמ"א נבי חוט, וע"י בנה"מ סימן רכט שאין אדם זוכה בדבר שאין בו דין ממון, מיהו אפשר דלא בא לאפוקי אלא של משהו אחר, וצ"ע. פתחי חושן שם פרקו הערה מד

²⁷ עפ"י דברי הרא"ש והמור דהו"ל כאבנו סכינו ומשאו שהזיקו ברוח מצויה, וכמ"ש בסימן תיא סעיף ד.

²⁸ רמ"א שם

²⁹ וכתב המור בשם הרמ"ה שחייב משום אש וחייב על הכלים (בסמ"ע שם כתב או משום רגל או משום אש, אפשר שהסמ"ע לצדדים קאמר, שאם יש לתרנגול בעלים והחוט שלו חייב משום רגל), ונראה שהוא מדין אבנו סו"מ, וע"י ביאור הגר"א, ועיין ביש"ש פ' כיצד סימן ה אמאי לא הוי בור הממתגלגל ועיין בדברי משפט.

³⁰ זה חייב נזק שלם מדין רגל, וזה מדין אש, וכששניהם חייבים נזק שלם כל אחד משלם חצי נזק.

³¹ כיון שאצל התרנגול הוא צרורות, ואף כשאין לו שותף בנזק משלם חצי נזק, עתה כשיש לו שותף משלם חצי חיובו, והוא רביע נזק, ובעל החוט שמעיקר הדין חייב נזק שלם, חייב בשאר הנזק, וכתב בערוה"ש שה"ה אם היה הנזק ברה"ר שבעל התרנגול פטור ברגל ובצרורות, חייב בעל החוט בכל הנזק, וע"י תהל"ד מה שתמה על דברי המהר"ם בתוס' ד"ה וכי.

³² ומדברי הגר"א משמע שבין שקשרו בידים ובין כשהניחו במקום התורפה אין חיובו אלא במקום בעל החוט, וכשיש לתרנגול בעלים חייב בחלקו כאילו נקשר מאליו, ודלא כהסמ"ע, והסביר בערוה"ש שאין לפטור בעל

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

דף יז:

ה. בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוחה ובשערה דרך הלוחה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובוזג שבצוארה וחמור במשאו משלם נזק שלם

כבר התבאר לעיל דף ג. רגל³³ שכל הדומה לרגל האמורה בתורה כגון שהזיקה בגופה דרך הלוחה או שהזיקה במה שעליה, כגון ברסן או במשוי שעליה³⁴, וכן אם משכה בקרון מעצמה³⁵ והוליכתו על הכלי, או שנסתבכו כלים בשערה ונשתברו. וכיוצא בזה חייב ברשות הניזק שהרי הם בדין תולדה דרגל.

ו. צרורות כי אורחייהו חצי נזק וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם חצי נזק תרנגולין שהיו מפריחין ...

התרנגול מפני שאדם אחר קשרו, דסו"ס הוא עשה הניזק, אבל בפת"ש כתב בשם הדגומ"ר שבקשרו אדם בידיים הוא חייב בכל הניזק, ואם הניחו במקום התורפה שניהם חייבים, ובתהלה לדוד תמה על הדגומ"ר וסובר כמ"ש בשם הגר"א (לכאורה אפשר להוכיח כן ממשסה את הכלב שאין בעל הכלב נפטר מחלקו), והוסף שאם הזיק לאחר שנת, אף שיש לתרנגול בעלים פטור בעל התרנגול מדין איש בור וכו'.

³³ שו"ע ונו"ב שצ א

³⁴ וכתב החו"א ב"ק סי' יא ס"ק יד שלכאורה יש לחייב בשליף שעליה מדין איש, דומיא דדליל שכתבו התוס' דהוי כאבסו"מ, וא"כ יהא חייב ברה"ר, וע"כ צ"ל שכל רגל היה אפשר לחייב מדין איש, אלא שגזירת מלך שכל שיש בו דין רגל פקע ממנו דין איש, וה"נ בשליף, ובפני יהושע בדרך יש כתב שלא אמרו בדבר שבגופה דהוי תולדה דרגל אלא בדברים שדרכן בכך, והוא ממון בעלים ונותנם שם לדעת, משא"כ בדליל שנקשר ברגלי התרנגול שלא מדעת, אין בו דין רגל, ועי' אבן האזל פ"ב מה' נזקי ממון שהאריך בזה. בספר מאורי איש פ"ג כתב לחדש שאם הזיק השור בדרך הלוחה שדרך על פכים קטנים ושברם שלא מחמת מעשה השור אלא מחמת כובדו, אין בו דין רגל אלא דין איש, ובהמתו הוי כאשו, ואף לדעת רש"י גבי דליל שאין בעל הדליל חייב מדין איש, שאני התם שכח ומעשי התרנגול הזיק, אבל אה"נ אם התרנגול לא עשה אלא מעשה הולכה חייב מדין איש, דומיא דשלח בערה ביד חש"ו, עיין שם, ולפי דברי החו"א דלעיל נראה שאין לדון בכובדו מדין איש, דכיון דגופה הוא אמרה תורה דהוי רגל ולא איש, וכובד בהמה הוי כגופה, ודין רגל הוא ולא איש, וצ"ע. פתחי חושן חלקו פרקו הערה ח

³⁵ היינו דוקא שמושכת מעצמה אבל באדם מנהיגה עי' סוף סי' שע"ח [ס"מ]. שהרי זה כאדם המזיק. בית יעקב שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ושברו כלים בכנפיהן משלם נזק שלם ברוח שבכנפיהן

משלמין חצי נזק

איזהו צרורות, כל שלא הזיקה בגופה ממש, אלא בדבר הבא מכחה, כגון צרורות המנתזין מתחת רגליה בשעת הלוכה³⁶, או מכח קולה, או תרנגול שהזיק ברוח כנפיו³⁷, וכן חזיר שהיה נובר באשפה והתיז צרורות³⁸.

אולם אם שברו התרנגולים כלים בכנפיהם ממש, הרי זה תולדה של רגל, וחייבים נזק שלם³⁹.

ז. תרנגולין שהיו מהדסין ע"ג עיסה ועל גבי פירות וטינפו

או ניקרו משלם נזק שלם העלו עפר או צרורות משלמין

חצי נזק

תרנגול⁴⁰ שדרס על אוכלין וטינפם, או שניקר בעיסה מבלי שיאכל, הרי זה בדין רגל, וחייב נזק שלם. אולם אם העלה עפר או צרורות ע"י הרוח והזיק ברשות הניזק, או ברשות הרבים וניתזו לרשות הניזק והזיקו⁴¹, הרי זה צרורות ואינו חייב אלא חצי נזק⁴².

ח. ועגלה מושכת בקרון משלם נזק שלם

רגל⁴³ אינו רק כשהזיקה בהמה בגופה דרך הלוכה, אלא גם אם הזיקה בדבר המחובר לגופה ומתגלגל בעקבותיה, כגון שמשכה בקרון והוליכתו

³⁶ שו"ע שם ג ד, אבל אם גלגלה דרך הלוכה, כתב בשו"ע סימן תיא סעיף ד שהוא רגל ולא צרורות. ונראה דכל שזרק אבן דינו כצרורות, כדמוכח מהא דאדיי אדויי.

³⁷ שו"ע ונו"כ שם ט

³⁸ שו"ע ונו"כ שם ד. כתבו התוס' [ב"ק י"ז ע"ב ד"ה נובר באשפה] דקמ"ל בזה צרורות דשן. אבל הרי"ף [שם ז' ע"א מדפי הרי"ף] והרמב"ם [פ"ב מנזקי ממון ה"ג] והרא"ש [שם פ"ב ס"א] השמיטו זה. וצ"ל לדידהו דהוי תולדה דרגל כיון דההיתו אינן בו הנאה.

³⁹ שם בשו"ע א

⁴⁰ שו"ע שם א

⁴¹ סמ"א שם יב

⁴² שו"ע שם ד

⁴³ שו"ע ונו"כ שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

על הכלי⁴⁴, הרי זה בדין רגל, ומשלם נזק שלם ברשות הניטוק. וכן בכל אופן בו גלגלה הבהמה חפץ של הבעלים⁴⁵ או של הפקר⁴⁶ והזיקה בדרך הלוכה⁴⁷.

ט. תרנגולים שהיו מחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נזק שלם

תרנגול המחטט בחבל וקרעו⁴⁸, אם יש בו עיסה דבוקה, חייב על החבל מדין רגל⁴⁹, שכן דרכו לחטט בחבל שיש בו עיסה⁵⁰, ואם אין בו עיסה, אלא שהיה רטוב ממים דרכו לחטט קצת כדי למצוץ מימיו הבלועים בו, אבל אינו מחטט בו הרבה, ולכן אם החבל בלוי קצת, חייב על החבל מדין רגל, אבל אם היה החבל חדש ולא היתה עיסה דבוקה בו, למרות שהיה רטוב ממים ה"ז משונה ודינו כקרן.

היה דלי קשור⁵¹ בחבל ומחמת שנפסק החבל נשבר הדלי⁵², חייב על הדלי בדין החבל.

⁴⁴ וכתב החזו"א ב"ק סי' יא ס"ק יד שלכאורה יש לחייב בשליף שעליה מדין אש, דומיא דדליל שכתבו התוס' והיו כאבסו"מ לעיל, וא"כ יהא חייב ברה"ר, וע"כ צ"ל שכל רגל היה אפשר לחייב מדין אש, אלא שגזירת מלך שכל שיש בו דין רגל פקע ממנו דין אש, והי"נ בשליף, ובפני יהושע בדרך יט כתב שלא אמרו בדבר שבגופה דהוי תולדה דרגל אלא בדברים שדרכן בכך, והוא ממון בעלים ונותנם שם לדעת, משא"כ בדליל שנקשר ברגלי התרנגול שלא מדעת, אין בו דין רגל, ועי' אבן האזל פ"ב מה' נזקי ממון שהאריך בזה. בספר מאורי אש פ"ג כתב לחדש שאם הזיק השור בדרך הלוכה שדרך על פכים קטנים ושברם שלא מחמת מעשה השור אלא מחמת כובדו, אין בו דין רגל אלא דין אש, ובהמתו הוי כאש, ואף לדעת רש"י גבי דליל שאין בעל הדליל חייב מדין אש, שאני התם שכתב ומעשי התרנגול הזיק, אבל אה"נ אם התרנגול לא עשה אלא מעשה הולכה חייב מדין אש, דומיא דשלה כערה ביד חש"ו, עיין שם, ולפי דברי החזו"א דלעיל נראה שאין לדון בכובדו מדין אש, דכיון דגופה הוא אמרה תורה דהוי רגל ולא אש, פתחי הושן שם פרק ו הערה ה וכבר נתבאר שם בפרק ב דכובד אדם הוי כגופו, והי"נ כובד בהמה הוי כגופה, ודין רגל הוא ולא אש, וצ"ע.

⁴⁵ שאם היה חפץ של אחר הרי חייב הוא חצי נזק ובעל הבהמה חצי כמבואר בשו"ע שם.

⁴⁶ כמבואר לעיל גבי חוט שנקשר ברגל התרנגול ברמ"א שצ"י

⁴⁷ שו"ע ונו"כ שם תיא ד

⁴⁸ שו"ע ונו"כ שם שצ"י

⁴⁹ ובשו"ע לא הזכיר שהוא רגל, ולכאורה היה נראה שהוא תולדה דשן, אבל במאירי כתב שהוא תולדה דרגל, ואין ג"מ להלכה בזה.

⁵⁰ ולכן אף אם החבל חזק ה"ז דרכו, מפני שאז דרכו לחטט הרבה עד שעלול החבל להפסק.

⁵¹ שו"ע ונו"כ שם

⁵² ואף על פי שלא נשבר הדלי במקומו אלא מחמת שנתגלגל למקום אחר, דבתר מעיקרא אזלינן, כמו שיבואר.

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

י"א שאם גלגל הדלי מחמת שרצה לשתות ממנו, חייב גם על החבל נזק שלם אפילו בחבל חדש⁵³. ואם נשבר הדלי כבר התבאר שהרי הוא כדין רגל לכו"ע.

י. דרסה על נלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר מהו בתר מעיקרא אזלינא

דרסה על הכלי⁵⁴, ולא נשבר מיד, אלא נתגלגל למקום אחר ונשבר, חייב מדין רגל, וכן אם דרסה על הכלי ברה"ר אף על פי שנתגלגל לרשות הניזק ונשבר שם פטור⁵⁵.

יא. זרק נלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור דאמרינן ליה מנא תבירא תבר

⁵³ הרא"ש בפירוש שני, שמשום כך חטט בחבל עד שנפסק, והוי כאורחיה, ובביאור הגר"א נראה שפסק כן, ועי' בערוה"ש.

⁵⁴ רמ"א שם שצ"ה

⁵⁵ הרא"ש בפסקיו סימן ב בהא דהתיזה ברה"ר והזיקה ברשות הניזק דחייב, דייק דמשמע דאזלינן בתר מקום הנזק, והקשה מ"ש מהא דדרסה על הכלי ונתגלגל דהו"ל רגל משום דבתר מעיקרא אזלינן, והיינו בשעת הריסה, ותיירז דנבי מקום אזלינן בתר מקום שנעשה בו הנזק, דנלי קרא ברגל וביער בשדה אחר, והביעור היה בחצר הניזק, והבין הי"ש"ש סוף סימן דבדעת הרא"ש שדוקא כשהכל ברשות הניזק, ואז הולכין בתר מעיקרא שהוא גם מקום הנזק והחייב, לאפוקי ברה"ר, והקשה הי"ש"ש דא"כ צרורות היכא משכחת לה, כיון שהכל הוא ברשות הניזק, ניזל בתר מעיקרא ויהא בו דין רגל ולא צרורות, וע"כ כתב דלא אזלינן בתר מעיקרא אלא כגון שדרסה על הכלי שנעשה מעשה בגוף הכלי ועומד להשבר, משא"כ גבי צרורות שבשעת התזה לא היה עדיין ראוי להזיק עד שיגיע למקום אחר, וכמו שהילקו התוס' (דף יז ע"ב) בין זרק כלי מראש הגג לבין הך דצרורות, ועפ"י מסיים הי"ש"ש שה"ה אם דרסה על הכלי ברה"ר ונתגלגל מכחה לרשות הניזק פטור, דבתר מעיקרא אזלינן, משא"כ לפירוש הרא"ש גם בכה"ג חייב, שהרי בחצר הניזק היה הביעור. והמ"ז כתב שאף לדעת הרא"ש פטור בכה"ג, דכיון שאילו נשברה במקום הדריסה שהוא רה"ר היה פטור, לא גרע במה שנתגלגל ושבח ברשות הניזק, כיון שמונח ברה"ר שלא ברשות, וברה"ר לא חייבה תורה ברגל, וזהו גם כונת הרא"ש שמחלק בין התיזה לבין נתגלגל, שבהתיזה ברה"ר והזיקה ברה"י שהכלי מונח שם ברשות ודאי חייב, דבשדה אחר קרינן ביה, משא"כ בדרסה על הכלי ברשות הניזק ונתגלגל למקום אחר ברשות הניזק, שגם במקום הדריסה הוי מקום חיוב, אזלינן בתר מעיקרא, וכן אם דרסה ברה"ר על הכלי שהוא מקום פטור לגבי הכלי, גם אם נתגלגל למקום חיוב לא קרינן ביה בשדה אחר, ובתר מעיקרא אזלינן, ואף על גב דבשן קי"ל בסימן שצ"א סעיף ז שאם נטלה ברה"ר והכניסה ברה"י דחייב, שאני התם שטלמלה לרה"י והוי בלקחה משם.

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

הזורק כלי מראש הגנג⁵⁶ ובעודו באויר קדם אחר ושברו, יש אומרים⁵⁷ שהזורק חייב והמשבר פטור, ויש פוטרים⁵⁸ שניהם מספק ויתבאר עוד להלן דף כו. בעזה"ת.

⁵⁶ עיין פתחי שם פרק א הערה לו

⁵⁷ שו"ע ונו"כ שפו ד, שמשעה שזרקו הראשון נחשב ככלי שבור, והוא דעת רש"י ותוס' ורוב ראשונים, ואף על גב דבעיא דרבא בדין דרסה על הכלי נשאר בספק, לא שבקינן פשיטתיה דרבה מפני ספיקו של רבא. ⁵⁸ ש"ך שם כדעת הרמב"א, וכן דעת בעל המאור בשיטת הר"ף, וכן פירש הרמב"ן, אלא שלסברתו השניה לאו משום ספק הוא אלא מדינא שניהם פטורים, וכ"כ הרמב"ם בשם הראב"ד, ונראה דעת הש"ך שהוא ספק לגבי שניהם. והרמב"ן בדר"ג הסביר הטעם שהמשבר פטור אף על פי שגורם לפטור המזיק, משום שעדיין לא נתחייב, ודמיה לעושה טמון באש, ועי' סוף פרק ט שנראה דעת הפוסקים שאף כשהמבעיר עצמו חזר וכיסה פטור, ולפי"ז נראה דה"ה בזורק כלי מראש הגנג וקדם הוא עצמו ושברו בעודו באויר פטור לדעת הרמב"ן, וצ"ע. ונראה דלא שייך דין מנא תבירא תביר אלא בזורק כלי על קרקע שבודאי ישבר, אבל באופן שיתכן שלא ישבר, לכו"ע לא אמרינן מנא תבירא, וכ"כ בכנה"ג שאם זרק על עפר תיחוח שאפשר שלא היה נשבר, המשבר חייב והזורק פטור, ועפי"ז נראה במה שנתבאר לעיל שהמניח כלי במקום העלול להשבר שיש לו דין מזיק, דהיינו אם נשבר או נאבד באופן שאי אפשר לגבות מזה שהזיק בפועל, אבל המניח כלי ברה"ר ונשבר ברגלי אדם המשבר חייב לכו"ע. פתחי חושן שם הערה לט

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>